

EUROPA PRESS

Annie Ernaux

Annie Ernaux, la veu íntima del col·lectiu

La guanyadora del Premi Nobel de Literatura 2022 és l'autora d'obres tan destacades i singulars com *Els anys*, *Memòria de noia*, *Pura passió* o *L'esdeveniment* —les quatre, publicades en català a Angle Editorial— i s'ha convertit en una figura referencial de la literatura del jo, essent capaç d'explicar el món i una societat a partir de la intimitat pròpia. En parlem amb l'editora, Rosa Rey, i la traductora al català, Valèria Gaillard.

Text **Esteve Plantada** @eplantada

Poques vegades en els darrers anys, la notícia que anuncia el nom del guanyador del Premi Nobel de Literatura ve acompanyada de tant d'entusiasme i unanimitat amb el guardonat, tal com ha passat en aquesta edició amb Annie Ernaux (Lillebonne, 1940). Les reaccions de companys de professió, crítics i lectors, ho demostren, bona part d'elles entusiastes, amb l'existència d'un consens ampli: s'ha premiat una autora que interessa lectors de totes les edats, que és molt viva en l'imaginari literari col·lectiu i que atrapa per una manera única de descriure el món i allò que ha viscut.

La primera relació sexual, amb una reflexió sobre el consentiment; l'avortament que va patir quan a França encara era il·legal avortar; la història d'amor apassionada (febril, però també empoderada) amb un home casat i diplomàtic d'un país de l'Est; l'ascens social dels pares, l'adolescència que marca tota la resta i l'Alzheimer de la seva mare; el matrimoni amb Philippe Ernaux, ja mort i de qui agafarà el cognom per signar els seus llibres. “Les temàtiques que aborda són de molta actualitat”, explica Valèria Gaillard, traductora

d'Ernaux. “A *Memòria de noia* (*Mémoire de fille*, 2016) descriu una primera relació sexual traumàtica i parla del consentiment, que aleshores encara no era tractat en els termes actuals. Amb *Els anys* (*Les Années*, 2008) va tenir, per primer cop, unanimitat crítica, però abans hi havia gent que considerava que era massa feminista, massa dura”. Això és ben clar amb una obra com *L'esdeveniment* (*L'événement*, 2000), on relata l'experiència de l'avortament i que, quan es va publicar, va suposar “tot un xoc” i que és ara, dues dècades després de publicar-se i cinquanta després dels fets que relata, quan troba un públic còmplice i que hi connecta totalment.

“La vaig llegir mig per casualitat”, recorda Rosa Rey, l'editora en català dels llibres d'Ernaux, fins al moment quatre (*Els anys*, *Memòria de noia* i, aquest setembre, *Pura passió* i *L'esdeveniment*). La primera vegada que la llegia, però, ja va ser una revelació. “Era una autora que em sonava i va caure a les meves mans *L'événement*, que havia publicat en castellà Tusquets. Vaig quedar força tocada. Per les coses que m'explicava i per com les explicava. Era una història molt bèstia, l'avortament il·legal →

→ explicat des del punt de vista de la dona que ha de passar aquest tràngol i sense deixar-se cap cosa a fora. I també em va cridar l'atenció la crítica mor-
daç que fa dels seus companys, que després seran els protagonistes del Maig del 68. D'una manera distanciada és capaç de fer un retrat molt cru i punyent, ple de significat”.

“Ernaux és una veu declaradament feminis-
ta i així ho reivindica. Té una mirada de dona, tot i que no fa literatura per a dones, perquè transcendeix el tema del gènere per explicar tot un món”, descriu Gaillard. Però l'autora de *La femme gelée* o *Une femme* no només posa l'accent en la qüestió de la dona, sinó també en una sensibilitat de classe social baixa. “Sempre reivindica la lluita de les esquerres, del progressisme per tirar endavant, i que no acaba de quallar, per culpa dels lobbies. De com costa canviar el món”. Així mateix, ho veu Rosa Rey: “Ernaux funciona molt perquè fa que allò personal sigui polític, amb l'afegitó que també aconsegueix que la qüestió personal i la política acabin sent matèria literària d'alta qualitat”.

De la intimitat més punyent al retrat col·lectiu

El veredict que van fer públic els membres de l'Acadèmia sueca, el passat dijous 6 d'octubre,

amb el nom de l'autora premiada amb el Nobel de Literatura, ressaltava el “coratge i l'agudes clí-
nica amb què [Ernaux] descobreix les arrels, els distanciaments i les limitacions col·lectives de la memòria personal”. Ha rebut l'etiqueta d'auto-
ficció, però hi ha debat en aquest assumpte. “Si hem de parlar de literatura del jo, parlaria més de la seva literatura del jo, no pas de qualsevol altra —remarca Rosa Rey—. I perquè té una perspecti-
va femenina i feminista”.

“Ernaux mai no fa flors i violes de la seva ex-
periència”, afegeix Gaillard. “Com a autora, sem-
pre intenta explicar què ha viscut, a fons, com si fos una forense. S'aproxima durament als fets. Escriu des d'una dualitat molt curiosa: des de la restitució de l'emoció d'un moment concret, però sense fer-ne moralina ni lirisme. Ni tampoc ho fa per esplaiair-se”. Una manera d'escriure que es veu perfectament plasmada a *Els anys*, quan analitza, amb el cap fred, què estava en joc rere totes les fotografies que va descrivint. “Al llarg de la seva obra, és fascinant aquest doble joc entre una experiència molt forta i punyent i una exposició analítica molt freda”.

“De fet, Annie Ernaux és gairebé un gènere en si mateixa”, rebla Rosa Rey. “Actualment, quan parlem d'autoficció ens referim a llibres molt allunyats del que veritablement fa com a autora. En ella, hi trobem sempre una honestat extre-
ma, una investigació del passat amb el punt de vista instal·lat al present. Això implica un compromís moral i ètic que no té ningú més. Ella mateixa és l'obra”. Sense oblidar el component metaliterari, com destaca l'editora: “Ernaux explica una història absolutament personal que és, alhora, una reflexió sobre l'escriptura. Si t'hi fixes, totes les novel·les que ha fet contenen, al final, un punt on parla de què vol dir escriure aquest llibre que tenim a les mans”.

Els camins de la memòria, la vida feta matèria literària, la lucidesa i el magnetisme de les imatges, com t'atrapa amb el llenguatge i no et deixa fugir. “Com a autora, Annie Ernaux sempre s'ha arriscat molt. Fa una literatura de qualitat, amb un gran treball de recerca al darrere i una voluntat d'estil”, exposa Gaillard. La traductora, que també ho és de Marcel Proust en català, hi veu una aproximació molt proustiana a la literatura, en el sentit que considera que “serveix per ampliar les perspectives que tenim sobre la realitat”. “Per a Ernaux, la literatura serveix per autoanalitzar-se, però no com una cosa en el sentit amb solipsisme, sinó que ella intenta arribar a la veritat de la seva experiència per posar-se com a exemple d'un temps i una època. Ella s'explora ella mateixa, amb sinceritat i anant a fons, per parlar d'una experiència social comuna. Ella parla com a col·lectiu”.

Valèria Gaillard

Capaç de passar de la primera persona a la tercera, del jo al nosaltres, Ernaux fascina pels temes que aborda i, també, per com ho escriu, per la frase despulada i per furgar en l'emoció que provoquen els fets, fins al final. "Em fascina que no sigui gens complaent amb ella mateixa, que també ens mostri les contradiccions pròpies", relata Rey. "I també la fa molt especial la vinculació dels fets íntims que descriu amb la memòria històrica, que cada episodi personal està vinculat a un fet històric i cronològic. Per exemple, a *Pura passió* hi ha, de fons, la guerra d'Iraq. I així a totes les seves novel·les, on explica què passava en aquell moment".

Un petó a la Moreneta

Una sorpresa, com a catalans de soca-rel, ens espera al final de *Memòria de noia*, on Ernaux escriu, com a conclusió del procés d'escriptura i de la revisió personal d'un fet: "Hi tornava per manifestar fins a quin punt jo era diferent de la noia del 58 i afirmar la meua nova identitat [...] per mesurar la distància entre totes dues. En el fons hi tornava no perquè els llocs del 58 em 'diguessin res'

sinó perquè jo pogués dir als murs grisos de l'edifici del segle XVII [...] que ja no tenia res a veure amb la noia del 58". Al paràgraf següent, en una aclucada d'ull quasi mística, l'autora francesa explica com, després d'un viatge amb un company, diposita un petó "al peu de la Verge Negra de Montserrat formulant el vot d'escriure una novel·la". I així va ser, com el manament d'una literatura.

Annie Ernaux i el lligam entre l'experiència i l'escriptura, entre el jo i nosaltres, en una aparició final digna d'una conclusió a l'alçada de la seva obra, premiada ara amb un Nobel de Literatura que ha rebut l'aplaudiment pràcticament unànime. Sense deixar *Memòria de noia*, poc després de l'aparició de la Moreneta, un desenllaç que resumeix el llibre i tota una poètica pròpia i singular, d'alta qualitat i de gran dimensió emocional, el retrat d'una intimitat que esdevé col·lectiva, la raó final de ser i escriure: "He trobat entre els meus papers una mena de declaració d'intencions: Explorar l'esvoranc entre la realitat esbalaiadora del que passa, en el moment en què passa, i l'estranya irrealitat que revesteix, anys després, el que ha passat". ●